

Verenigingsnieuws

Vrijdag 29 maart a.s. vind onze Algemene Ledenvergadering/ Jaarvergadering plaats om 19:30 uur in ons verenigingslokaal Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11A te Vaals.

Vanaf 20:00 uur zijn ook niet leden van harte welkom om de lezing van Jo van der Meij "Archief Gulpener Bierbrouwerij en de relatie met cafés en restaurants in Vaals" bij te wonen.

In dit nummer:

Oud Vaalsenaren en hun "Moddersjprooch" et Völserplat	1
Lezing Archeologische vondsten in Aken	1
Chinese maanlander staat in de Von Kármánkrater	2
Heemet!	2
In Memoriam Carl Caubo	2
Ons verleden nu en in de toekomst	3
Nit "Vols pakt oes", mè "d'r Wino Winkens pakt oes"	3
Verenigingsnieuws	4
Activiteitenagenda	4

Nummer 102

2019 #2

Oud Vaalsenaren en hun "Moddersjprooch" et Völserplat

Omdat ondergetekende regelmatig contact heeft met oud-klasgenoten elders in het land en in het verre buitenland en zelfs overzee sta ik telkens weer verbaasd over het feit hoe goed deze oud plaatsgenoten na vele jaren nog hun Moddersjprooch spreken en zelfs nog schrijven. Via de moderne communicatiemiddelen zoals Skype heb ik regelmatig contact met oud Vaalsenaar en klasgenoot, Frans Boucher in Australië. De familie Boucher is in de 60 jaren van de vorige eeuw samen met de Vaalser familie Jaspers naar Australië geëmigreed. Regelmatig komen deze beide families nog samen en dan wordt niets anders dan onvervalst Völserplat jemoeld. Frans is al diverse malen uit Australië overgekomen naar Vaals om de reünie van zijn oud klasgenoten van de communicatieklas uit 1950 bij te wonen en uiteraard herinneringen uit zijn

jeugd en het Völser plat op te halen.

Ook de familie Steernberg die in 1956, alweer 63 jaar geleden, van Vaals naar Drenthe verhuisde praat nog onvervalst Völserplat. Onze oud klasgenoot Harry woont in Hoogeveen, is ook regelmatig deelnemer aan de reünie van de communicatieklas uit 1950 en is het Völserplat zeer zeker niet verlerd, hij praat het nog vloeiend. Ook het plat schrijven lukt nog prima.

Onderstaand gedicht van Harry ontving ik enkele dagen voor kerstmis:

*Vols: du bis ming Heemetstadt
lesj ben zue stolz op diech
Hej lieret ich et Völserplatt
Dea klank va dich en miech.
(Met veul Heemwië i mie hats.)*

Harry Steernberg.
De gebroeders Steernberg - Wim - Harry en Jacques zijn al vanaf 2010 lid van onze Heemkundekring.

(zie Nieuwsbrief 73 en 74)

Ongetwijfeld zullen er nog veel meer oud Vaalsenaren in den vreemde zijn die nog hun Moddersjprooch spreken.

Conclusie "*Dieng Moddersjprooch verliers te nit en healste ummer i iere*".

Hopen wij dat ook de jeugd van tegenwoordig onze dialecten in ere blijft houden, helaas wordt er tegenwoordig in de naburige grensplaatsen vooral door de jeugd steeds minder dialect gesproken.

Ook in Vaals zet deze trend langzaam door. Wat was het vroeger toch gemakkelijk toen men zich in de Duitse en Belgische grensstreek nog overal in het dialect verstaanbaar kon maken.

Os Völser plat i Vols - et Ocherplat i Oche en et Jummeliejer plat i Jummeslesj, spjreisje ohne jrenze. Wie lang noch?

Arthur Cransveld

Lezing Archeologische vondsten in Aken

In samenwerking met het LGOG en de Heemkundekring Sankt Tolbert Vaals vond op 24 januari 2019 een boeiende lezing plaats door Andreas Schaub, stadsarcheoloog van Aken. In zijn lezing, met prachtig overzichtelijk beeldmateriaal, nam hij zijn publiek mee in de nieuwe vondsten in Aken in de laatste vijf jaar.

Romeinse teksten, een beensnijders atelier en delen van een laat Romeins Castrum. Verder vroegmiddeleeuwse sporen van ijzerproductie maar ook goed bewaarde delen van

een middeleeuwse stadsomwalling.

De aanwezigen zagen dat door de vondsten het mogelijk werd meer licht te laten schijnen over de vroege stadsontwikkeling en de economische Romeinse ontwikkeling van de stad Aken. Hij gaf ook aan, dat Aken door de stadsarcheologie groter en ouder is geworden dan al gedacht, door de sporen die gevonden zijn.

Dank ook aan het LGOG dat deze interessante bijeenkomst mogelijk maakte.

Jo van de Meij

Chinese maanlander staat in de Von Kármánkrater

Op 3 januari 2019 vond er een primeur plaats in de ruimtevaart. China slaagde erin om een ruimtevaartuig te laten landen op de achterkant van de maan. Deze kant is vanaf de aarde niet zichtbaar. De maanlander Chang'e-4 (genoemd naar een Chinese maangodin) en het robotwagentje Yutu-2 zullen drie maanden onderzoek gaan doen. De achterkant van de maan verschilt behoorlijk van de voorkant. Zo zijn er veel meer kraters. De maanlander en het robotwagentje hebben inmiddels snapshots van elkaar gemaakt en er werden foto's naar de aarde geseind van het maanoppervlak.

Dat China uitgerekend in de Von Kármánkrater landde is wel heel frappant. Deze krater op de maan is immers vernoemd naar professor Theodore von Kármán, die van 1925 tot 1932 in Vaals heeft gewoond. Als Hongaarse Jood, in Budapest op 11 mei 1881 geboren, bracht hij een groot deel van zijn leven door als docent aan universiteiten en technische

hogescholen in Europa en Amerika. Hij was vooral actief op het gebied van de aerodynamica voor vliegtuigen, de ruimtevaart en de stromingsmechanica. Veel ontdekkingen dragen zijn naam, waaronder de Kármán-wervelstraat (periodiek afschudden van wervels achter een cilinder). Van 1913 tot 1933 was hij hoogleraar aan de Technische Hogeschool in Aken. In 1925 vestigde Von Kármán zich met zijn zus en moeder in Vaals, in het pand Maastrichterlaan 15, dat hij huurde. Een kleine plaque aan dit huis herinnert nog aan hem. Door de veranderde politieke situatie in Duitsland vertrok hij in 1933 naar de V.S. Hij kreeg tal van onderscheidingen waaronder de National Medal of Science, die president J.F. Kennedy in 1963 aan hem uitreikte. Theodore von Kármán bezocht in 1963 Aken voor een kuur en overleed aldaar op 7 mei. De Von Kármánkrater op de maan heeft een diameter van 180 km en ligt in een nog veel

grotere krater, het 13 kilometer diepe Aitken Basin. Overdag kan de hitte 200 graden bedragen, terwijl de temperatuur tijdens de nacht op de maan kan dalen tot 180 graden onder nul. Ook op de planeet Mars is een krater naar Von Kármán genoemd. Daarnaast bestaat nog de zogenaamde Kármánlijn, een denkbeeldige grens op een hoogte van 100 kilometer in de atmosfeer van de aarde. Deze is bedacht om een onderscheid te kunnen maken tussen luchtvaart en ruimtevaart.

Sinds een paar jaar herinnert in Vaals de Von Kármánstraat aan deze geniale wetenschapper. Voor meer informatie over Theodore von Kármán mag ik u verwijzen naar het artikel 'Prof. Theodore von Kármán een kosmopoliet en universeel genie in Vaals 1925-1932', door Peter Sparla verschenen in verleden & heden, nummer 7, (2003) van Heemkundekring Sankt Tolbert Vaals.

Victor Voncken

Heemet!

Iesch joong éns mit d'r jong éh
woar noch kléng d'r Busch erop
doa vroaret miesch doe deä
klénge Kroecheschtóp
Pappa ,kens doe miesch zaare
wat Heemet is,
kens doe miesch dat éns
erklieëre,
ùmdat iesch dat veur in de
Schoeël mós joa lieëre
Iesch zaat: "Jót mienge jong . Dat
ken iesch jewis
ùm dat ùt ooch mieng heemet is
Kiek.....Doa onge is Vols , dieng
Heemetschtad,
dieng Heemetsproach, is ùt
Völser Plat.
Heemet is doa , woaste bis
ópjewaase,
woaste diesch oeskens, de
stroase en Jaase
Heemet is doa, woa dieng
vründe zünd,
woa Ménsche leäve, die diesch
verschtünd.

Heemet is doa , woa die elderre
hoes schteet
Woa mé diesch hellept ,wén ùt
éns schleät mit diesch jeet
En biste in de vremde ,en has
doa jee jeluk
Da trùkt ùt diesch ùmme wieër
noa die heemet tse rük.
Heemet is dat, wat nit
jiddereinge hat,
Doa rùm hauw ze in ieëre ,
dieng Heemetschtad.
Heemet is woa ste vroeë zieë
kens en laache
doa woa ze nit d'r
jék mit diesch
maache,
Woaste leäve
kens frank en
vreej,
Dat is dieng
Heemet , en
dat is heej !

Gerrie Cransveld

In Memoriam Carl Caubo

Met leedwezen vernamen wij het overlijden van een van onze oudste leden de heer Carl Caubo.

Carl Caubo was sinds 2011 lid van onze Heemkundekring. Carl werd 91 jaar oud.

Wij wensen de familie veel sterkte en onze welgemeende deelneming met dit grote verlies.

Bestuur en Leden.

Ons verleden nu en in de toekomst

Nostalgie betekent het verlangen naar iets van vroeger, heimwee in de tijd. Het is iets wat bijna iedereen heeft, omdat je altijd wel leuke momenten kan herinneren. Vandaar dat ook 'die goede oude tijd' zo vaak in de mond genomen wordt! Iedereen heeft bij het zien van beeldmateriaal uit het verleden wel goede of minder goede herinneringen aan die beelden. Veelal zijn het toch jeugdherinneringen en dingen die men heeft meegemaakt of gezien. De Heemkundekring Sankt Tolbert, probeert ook met het bijeenbrengen van plaatselijk beeldmateriaal, of dat nu Ansichtkaarten, foto's of bewegende beelden zijn, mensen te laten genieten van

terug in de tijd. Mensen krijgen het "oh ja'-effect." Om verhalen en presentaties nog beter te illustreren zijn wij altijd op zoek naar afbeeldingen. Daarom vragen wij of u wellicht nog foto's heeft die voor het nageslacht hetzelfde doen als ze nu met ons doen. Wij zijn blij met foto's of afbeeldingen van straten, huizen, fabrieken, winkels, cafés, restaurants, hotels, auto's, bussen, van verenigingen (waar men nu wellicht nog mensen van kent en die dan ook benoemd kunnen worden) maar ook van individuele mensen, jong oud, familiefoto's, gebeurtenissen, feesten noem maar op. Het hoeven niet persé afbeeldingen te zijn die 100 jaar oud, maar

ook jongere, dus recentere. Want wat nu jong is, is over 40 jaar alweer wat ouder. Tijd speelt geen rol. Als u Sankt Tolbert wilt/kunt helpen en u heeft foto's of Ansichtkaarten of zelfs bewegend beeld en wilt dit ons ter beschikking stellen, graag. U hoeft uw originele afbeelding niet meteen af te staan, wij zijn ook al blij als wij het kunnen inscannen. Wij zijn blij dat onze ouderen iets hebben bewaard, laten wij dan onze nakomelingen ook blij maken met die herinneringen. Heeft u wat, wij komen ook bij u thuis om het in te scannen of ophalen. Geef een berichtje aan het secretariaat: sankttolbert@gmail.com of bel even met: 043-3064206

Nit "Vols pakt oes", mè "d'r Wino Winkens pakt oes"

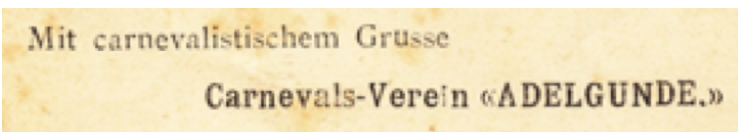
Op vrijdag 22 februari kregen wij een terugblik in de tijd van carnaval in Vaals. Na zijn destijds 1e deel van zijn presentatie was het nu tijd voor een vervolg in het tweede deel: "Vastelovvend oes de auw doeës" Maar voordat hij begon liet Peter Sparla ons nog

Een brief van Carnevals-Verein "Adelgunde" aan de Einigkeit van Vaals. Dan volgde ook nog de

"voorloper" van de huidige Kwispel namelijk: Vaalser Karnavals-Kladderadatsch uit 1929. Uit deze onverwachte presentatie blijkt dat Peter Sparla en ook Victor Voncken steeds speurend zijn naar unieke zaken om de leden hiervan deelgenoot te kunnen laten worden. Toen was de beurt aan Wino die ons vanuit het verleden mee nam naar

dat het toch niet zolang geleden kon zijn. Dat je opeens denkt, hé 1988, Ad Kern prins, dat is toch al 30 jaar geleden. Op een leuke manier loodste hij ons door vele carnavaleske jaren. Voor degene die door omstandigheden dit gemist hebben, kan wellicht nog een kans komen, als hij aan een mogelijk derde deel zal beginnen. *Jo van der Meij*

deelgenoot worden van de bevindingen, die ook in de nieuwsbrief 101 zijn vermeld, namelijk de Carnevals-verein "Adelgunde" in 1901.

een tijd die wat korter bij was. Als beelden van de prinsen vertoond worden, en allerlei gebeurtenissen de revue passeren merkte je in de zaal

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
facebook®

Verenigingsnieuws

Nieuwtjes binnen de vereniging

Nieuw lid

Als nieuw lid van de Heemkundekring Sankt Tolbert werd ingeschreven:

- Brain van de Laar (Vaals)
- Jan Meindersma (Kerkrade)

Hartelijk welkom aan deze nieuwe leden.

De vereniging telt nu **216** leden.

Activiteitenagenda

29 maart Algemene Ledenvergadering/ Jaarvergadering om 19:30 uur in ons verenigingslokaal
Óp Sankt Tolbert,
Bloemendalstraat 11A te Vaals.

Vanaf 20:00 uur zijn ook niet leden van harte wel-kom om de lezing van Jo van der Meij "Archief Gulpener Bierbrouwerij en de relatie met cafés en restaurants in Vaals" bij te wonen.

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.